

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravništvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, odgovorni urednik slovenskega in hrvatskega dela Jože Pahor. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 24.— — Tekoči pošt. račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 14

V Trstu, 15. julija 1925.

Leto VI.

Delovna šola

(Nadaljevanje.)

Se predno so se vsi otroci naučili črke, preidemo k sestavi besed, na pr. napisov. Damo otrokom premične izrezane črke, ki so jih napravili starejši in ki so, po štiri in štiri, spravljene v škatljice z oddelki za vsako poedino črko (na dnu vsakega oddelka je nalepljena odgovarjajoča črka).

Shema učne ure je: učiteljica reče razločno: »Mama, m, m, m;« otrok vzame »m« in ga nastavi, vzame »a« in ga nastavi itd.; nato čita učiteljica z otrokom: »ma - ma, ma - ma«. Nato položi črke spet v njih prostore.

Tako sestavljamo poljubne besede, ki jih rabimo v življenju. Kot facit se nam pokaže, da se otrok naenkrat sam od sebe nauči pisati, ker se je vendar učil vsa dejanja, ki so potrebna za pisanje. Navadno odkrije nekega dne sam, da zna pisati in piše kaligrafsko. Če nastopi zakasnitev, sčita učiteljica, ki je čakala ugodnega časa, tablo in zahteva od otroka s trdnim glasom, naj piše, ko je otrok prej večkrat otipal črke. Pri tem ni opuščati prejšnjih vaj črtkanja in otipanja črk. V splošnem pričanja pisanje besed po enem mesecu čitanja in po dveh do treh mesecih morejo otroci vsako poljubno besedo, potrebno v otroškem življenju, pisati s črnilom v zvezek. Tako se otrok uvede v znanje abecede s pomočjo pisanja po nekoliko spremenjeni montesorijini metodi.

Čitanje začne s čitanjem poedinih (pisanih) besed, ki so kot napisi pod znanimi predmeti: »čitaj« — dolg odmor — »hitreje«, »še hitreje«; otrok pričanja pojmovati smisel besede. Polagoma preidejo otroci (deloma sami) k prvim napisom (tablam) in k tiskanici. Nato prične čitanje stavkov in sicer tako, da učiteljica piše (ne čita!) one stavke na tablo in jih otroci uganajo. Zelo dolgo se vežba čitanje »sam zase«, ki omogoči otroku, da razume smisel prebranega.

Čitali smo torej brez začetnice. Tudi pozneje je ne potrebujemo: pisci in založniki začetnic bodo izgubili svoje velike dohodke, če ne bo več vlad, ki bi založnike začetnic protežirali. Pišemo besede, ki so potrebne za življenje in čitamo vse, kar zanima naše oči. Knjige prve »leposlovne lekture« naj se čitajo tako, kot čita na pr. delavec v javni knjižnici, torej brez premleivanja.

12. Računstvo v prvem šolskem letu. Smo ostri sovražniki abstraktnega računanja v osnovni šoli, ker prav radi abstraktnosti ubije otroke v tradicionalni »učni šoli«. V osnovni šoli je računanje večinoma tehnika štetja in merjenja, uporablja jo za vse reči, ki se napravljajo ali opazujejo. Matematiko se otroci v svojem aktivnem življenju uče, ne da bi to opazili: ker se šteje, je treba torej iskati med rečmi, ki jih vidi otrok v naravi okrog sebe. Najbolje bi bilo govoriti kar o matematični vzgoji.

Ne hitimo, ampak se dolgo ustavimo pri prvih desetih številih, ki so temelj neskončnega številičnega sveta. Program je lahko sledeč: zaznavanje »eden« in »dva« (na pr. 2 roki, nogi, oči, ušesi,

rameni, lici, ustni; 1 glava, usta, nos, čelo, vrat, trup; 1 klobuk, srajca, jopič, plašč; »par« rokavic, nogavic, čevljev; torej vse v zvezi z opazovanjem človeka; zaznavanje »več« in »manj«; zaznavanje »tri«, na pr. na trikotniku, sestavljenem iz vžigalic, »tri manj ena je dve, ena zraven je tri«; »trojka« (pri igri s kartami); zaznavanje »štiri« (soba ima 4 stene, kote; 4 noge pri mizi, pri stolu; štirikot, 4 kolesa, noge itd.), »odvzeti« in »določiti«; zaznavanje »pet« — roka (od začetka uporablja otrok svoje prste: prvi — kazalec, drugi tudi sredinec, tretji — prstanec, četrti — mezinec, pri čemer (kar je zelo važno!) se otrok navadi, 2, 3, 4 prste hkrati iztegniti, namesto enega za drugim, kar je važno za istočasno pojmovanje števila; tudi se prsti pri odštevanju istočasno in v isti vrsti položijo). Otroci se mora spretno izvežbati rabiti svoje prste pri štetju in pri števnem udeleževanju, da hkrati šteje 2, 3, 4 prste, da jih izteza ali skriva in tudi takoj opazi rezultat. Sedaj preidemo s prsti na različne manipulacije: momentano štetje in iztegnjenje odgovarjajočega števila prstov, pridevanje in odzemanje in trenutno ugotavljanje rezultatov; dopolnjevanje, so na pr. 3 prsti iztegnjeni, 3., 4., 2., koliko jih še moramo iztegniti, da je 5? ($1 + 4 = 5$), od tu izpeljano stalno načelo vseh naslednjih računov oblike $a + x = b$, pri čemer se namesto črk seveda stavijo števila). Med učenjem uvedemo počasi seveda tudi rimske številke: I, II, III, IIII, to je (skupine palčic), končno tudi V, ponazorjeno z roko, ki jo gledamo od strani, ko smo palec ločili.

Pri 1—5 se ustavimo, opazujemo števila na dobro znanih rečeh, ljudeh, sobah, trikotnikih, štirikotnikih, prstih in na roki. Dalje gre že hitreje (6—10). Števili 6 in 8 se otroci lako seznani s tem, da grupirajo predmete ali se sami postavljajo (uvrščajo) po dva, trije in se vežbajo s prsti in rimskimi števili (VIII — leva roka + kazalec, sredinec, prstanec). Kar se tiče sedmice, jo najdemo v mavrici, v tednu (ne da bi bila mavrica in teden za to tu, da bi zaznali 7, temveč 7 se pojmuje potom poznavanja tedna, sestave tedenskega koledarja, in po prevzemaju znanja otrok o spektralnih barvah). Za devet ni boljšega učila kot je igra s keglji. Deset se končno dobi iz sestave dveh prekrizanih rok (X) in iz grupiranja po deset. Ponavljam, naj bralec ne misli, da imamo posebne ure za računstvo: ne, prej bi lahko govorili o modeliranju in risanju človeka, o pospravljanju sob, o montesorijinih figurah, o roki in prstih, o dvojicah in trojkah, o igri domine, o stožcih, o barvah in tednu in končno o desetih predmetih katerekoli vrste itd.

Tako naj iz vsega tega na preprost in neopazen način, brez siljenja, dobi poznanje prvih desetih števil in istotako vrste geometričnih pojmov: prema, kot, trikotnik, štirikotnik, peteročarna zvezda, kocka, piramida, predpostavlja, da pride otrok z vsemi temi predmeti v dotiko.

Dalje gre že hitreje. Ko se otrok uči grupiranja po deset, se mu nehoče vtisne v spomin tudi štetje z deseticami in njih zaznavanje. Najlepše se vežba to z majhnimi predmeti (vžigalicami, znam-

kami, gumbi). Nekaj tipičnih računskih vaj: pet desetice vžgalic in dve desetice vžgalic da sedem desetice, to je: sedemdeset; pet desetice vžgalic manj dve desetice da tri desetice, to je: trideset; pet desetice vžgalic in pet vžgalic, k temu še dve desetice in tri vžgalice da sedemdeset in osem, to je 78; pet desetice in pet manj dve desetice in tri da tri desetice in dve, to je 32. Pri tem morajo biti predmeti in njih skupki (desetice) vidni in je spočetka treba dejansko privedati in odzemat. Še le polagoma in po dolgi vaji se otrok navadi, da izhaja pri štetju brez predmetov: za tem stremimo; a začeti pri tem bi pomenjalo začeti na koncu.

Glavno metodično pravilo je torej: učite otroke šteti in sicer šteti v deseticah. K temu osnovnemu pravilu pride še naslednje: poleg seštevanja in odštevanja je vaditi tudi dopolnjevanje, na pr. pri oddajanju, kakor dela vsak trgovec (ne $100 - 30 = X$, ampak $X + 30 = 100$). Ker smo zdaj v šoli baš v dobi »prodajalne«, gredo računstvo in realno nakupovanje, igre »prodajalne« (denar po 1, 5, 10, 50, 50 st. in 1, 2, 5, 10, 25 lir) ter seznanjenje z računalom in njegovo uporabo sporedno.

Tehnične težkoče nastanejo pri otroku najbrže pri prehodu od ene desetice do druge ($7 + 8 = ?$). Če je otrok vajen šteti: ena, dve, tri (roke) itd. (torej, da uporablja poleg desetinskega tudi petinski sestav, ki je mnogo starejši in s katerim se otrok prej seznani), ne bo imel nikakih težkoč, če je še od rimskih vajen, predstavljati si VII kot eno roko in dva prsta in VIII kot roko in tri prste. Potem je VII in VIII = 2 roki in 5 prstov = 15. Učna shema bi bila: Koliko je $6 + 7$? Učenec si predstavlja rimski številki VI in VII in reče: 2 roki in 3 prsti, t. j. 13. Tako se je štel v starem veku in na ta način je otroku lahko računati. Vaje v prehodu od prve do druge desetice se morajo toliko časa ponavljati, dokler se z navado in vajo popolnoma ne naučijo: vaje s števili 1—20 so podlaga računanja z vsemi naslednjimi števili; zato se je izogibati vsakemu prenašanju pri obdelovanju tega oddelka.

Tehnično je svetovati, izvežbati otroka dobro v dopolnjevanju (dajati ven): $8 + ? = 15$, kar reši otrok kot desetinsko dopolnjenje 8 in kot sešteje $2 + 5$. Učitelj reče: 8, otrok iztegne še 2 prsta. Učitelj: Dopolni na 15; otrok iztegne še pet prstov in sešteje. Po takih vajah postane tudi odštevanje tehnično lahko, ker ni splošno povedano, nikaka »naravna« operacija: da odšteje $15 - 8$, iztegne otrok najprej dva prsta kot dopolnilo 8, sešteje 10 in priloži potem še 5. Nadaljuje tehnične nasvete o seštevanju in odštevanju. Objavimo pozneje v oddelku »Pouk v računski tehniki za devetletne.«

Kar zadeva množenje, t. j. »gladko« seštevanje enakih števil, se mora njegova podlaga, torej poštevanka trdno vtisniti v spomin z vajo, a načeloma ne z učenjem na pamet. Marsikdo svetuje pravilno, naj se vzame izpočetka le polovica poštevahke: množenje števil 1—10 z 1—5. Vtrjenje naj bi se izvedlo na ta način: s štetjem in merjenjem različnih predmetov po deseticah in peticah (denar, roke), s štetjem po dva, štiri in osem; pri deljenju se računa na polovice, četrtinke, osminke, tretjine, šestine, devetine; najtežje za otroka je računanje s sedmimi (kol. dni ima 1, 2, 3, 4, 5 tednov?). Pri tem povdarjamo spet, da mora biti poštevanka za otroke rezultat, ne pa nekaj danega, nje naučenje mora biti nekaj naravnega in kakor hitro seštevanje, zato je pričenjati že zgodaj, precej s seštevanjem.

Doslej je bilo vedno govora o tehniki seštevanja. Za nas je aritmetična osnovna operacija (seštevanje, dopolnjevanje in množenje), in seštevanje pride še le v drugi vrsti. Kot drugo tako osnovno opera-

cijo je smatrati merjenje. Od mer so nam že poznane mere za denar (prvotno nam je bil denar predmet za štetje, polagoma nam postane pri nakupovanju vrednostna mera) in časovna mera (teden, ura, mesec). Vzamemo tudi dolgotne mere in mere za tekočino. Prvo leto pa nočemo hiteti: naša naloga je, pokazati otroku dolgotno, prostorno mero in uteži; naloga otrok pa je, da svoje znanje uporablja. Merjenj si pa načeloma ne bomo izmišljali, če ni nikake potrebe. Vse se nauči priložnostno, ni pa mogoče, da nam bi nedostajalo priložnosti, če ne živimo kot divjaki.

Enako postopamo pri deljenju. Otrok se enostavno vežba v deljenju česar koli, to je vse. Prav je, da spozna strokovne izraze »ulomki«, »množina ulomkov« (prihodnja števec in imenovalc), pogosto tudi deli v polovice, četrtinke, osminke in desetinke. To je pa tudi vse. Katere koli aritmetične »operacije« pa pri nas ni.

Otrok zve o deljenju prav toliko, kolikor zve sam ob sebi »elementarno«, če je mogoče tako reči. Toda dovolj specialnih metodičnih navodil. Bojim se že, da se bodo moji migljaji razumeli kakor da je otroke še dalje mučiti z aritmetiko. Zato ponavljam: števila se morajo učiti kot števila predmetov in naravnih skupin in operacije kot računske operacije otrok. Glavna paznja naj se pri tem polaga na predmete in operacije otrok, števila in aritmetične operacije so le »učna sredstva«, »sredstva za izražanje«, »rezultat«. Da bo lahko uporabljal človeka, otrok opazuje in njegovo simetrijo ter si s tem vtisne pojme 1 in 2. Ko druge uvršča po dva in tri ter se sam uvršča, ko se ukvarja s trikotniki, štirikotniki in zvezdami, ko opazuje sobo in roko, si prav s tem zapomni 3, 4 in 5. Ko igra domino in ko keglja, **ko zavestno žvi teden, šteje z deseticami**, si zapomni 6, 7, 9 in 10. »Aritmetični« so pri tem le prsti, roka in roke, palčke in rimske številke. Prav s tem, da se otrok igra z vžgalicami in paketi ter šteje z deseticami in stotinkami, se uči seštevati desetice in ednice. Končno so spet rimska števila in roke (»petinski sestav«) predmet »aritmetičnih ur« pri naučenju prehoda od ene desetice k drugi. Naposled se preide potem različnih izračunanj na računalu, v zvezi z nakupi v trgovini, k praksi in tehniki hitrega računanja.

Praksa je najvažnejše. Praksa pa se ne goji z zbirkami aritmetičnih šolskih nalog in sploh ne z izmišljenimi nalogami, ampak potem onega računstva, h kateremu silijo življenje otroka. Glavna naloga učitelja je, doseči, da stopi življenje dejansko s potrebo računanja pred otroka.

Prvo leto bomo imeli torej večinoma računanje pri nakupovanju in razdeljevanju, kakor tudi izračunavanje različnih opazovanih grupiranj. Deloma bomo imeli opraviti tudi z merjenjem, vendar le »priložnostno« (tudi za učitelja »priložnostno«), dasi je imel vedno najraje »sistem«; za otroka je vsako učenje »priložnostno«. Ni treba torej nikakih računskih nalog izmišljati, naj jih da življenje samo. To bo potem tudi naučenje aritmetike na nalogah iz življenja ali pravilneje: naučenje rešenja nalog iz življenja s pomočjo računske tehnike. Na ta način sem svoje misli bolje izrazil.

Bralec se bo morda čudil, da vzamemo tekom leta tako malo. Kakor pa bomo videli v nadaljnjem, je lahko pridobiti matematično znanje. To je vzrok, zakaj prepuščamo toliko časa vzgoji veselja in navade do računstva, in sicer po metodi, ki ni zamotana. Kot pravilo za prvo leto velja: ne mnogo, ampak malo; ne z učnimi urami, ampak z življenjem, ne le v poedinih urah, ampak stalno.

(Dalje.)

Angleška šola

(Nadaljevanje)

Pouk se vrši po večini v poslopih, kjer dijak stanuje; le za lekcije vodje in za študij, pri katerem je treba uporabljati kabinete in laboratorije, se dijaki zberó v skupnih, večjih sobanah. Klasičnemu pouku je bila v prejšnjih letih odmerjena največja mera; v današnjih dneh pa zavzemajo važna mesta tudi matematika, literatura, prirodoslovne vede, zgodovina, zemljepis i. t. d. Od tujih jezikov se poseveča največja pažnja francoščini, zatem nemščini in španščini; manj važna se zdi Angležem italijanščina. Posebnega negovanja so deležne prirodoslovne vede, ki tvorijo važno vez z resničnim življenjem. Pri vsem pa gledajo učitelji, da dijake ne preoblagajo z duševnim delom in polagajo mnogo več skrbnosti na vzgojo moralnih lastnosti učenca in njegovih telesnih sposobnosti. Cilj je ustvaritev karakterja in okrepitev učenčeve volje. Tudi zunanje obnašanje učenca se zdi angleškemu učitelju važnejše od njegovega suhega znanja. V visokem číslu so razne telovadne vrste, sestavljene iz dijaštva zavoda, ki tekmujejo v plemenitem boju med seboj. Učitelji, ki so bili po večini sami gojenci istega zavoda, gredo sami z dobrimi vzgledi naprej. Posebnost teh zavodov so tudi dijaška društva, krožki, ustanovljeni v zavodu od učencev samih, v katerih se z vso resnostjo obravnavajo razni problemi dneva.

Glavni steber pa, na katerem sloni v teh zavodih vse šolsko življenje, morda še v večji meri kot v ljudski šoli ali pa na univerzi, so telovadne vaje. Igre (cricket, hockey, foot ball, rugby i. t. d.) se gojijo s strogo disciplino. Posamezne skupine, ki se vadijo in tekmujejo med seboj in tudi izven zavoda, imajo poglavarje, katerih avtoriteta je velika. Sport se ne goji kot končni cilj, ampak kot sredstvo, da se dvigne sportna morala, ki zahteva od člana discipline, ubogljivosti, požrtvovalnosti, čuta odgovornosti in kavalirstva, kar brez dvoma okrepi v mladini psiho. Angleški učenec je odgojen bolj po špartansko. Paziti mora na higijeno, kopati se mora, skrbeti mora, da se telo primerno odpočije, telesno se mora krepiti s telovadbo, in jesti mora zmerno in preprosto hrano. Sladkosnednost se mu šteje v greh in ga v tem slučaju okoliš smatra za manj vrednega. Ves ta način vzgoje pa včasih seveda zaide v pretiranost. Dandanes ne najdeš v tem zavodu več n. pr. takozvanega «fagging», po katerem so morali mlajši učenci služiti starejšim. Zgodilo se je, da so včasih starejši dijaki izrabljali ta svoj privilegij in so morali mlajši pretrpeti vsa mogoča ponižanja in krivice. Disciplinarna sredstva v teh šolah niso več tako ostra, a je v veljavi še dandanes telesna kaznen, bičanje s palico in tepenje, seveda le še v redkih slučajih. Tak slučaj je n. pr. laž, ker se ta smatra v angleški šoli za največji učenčev pogrešek. V letih

1921-22 se je gibalo število teh slučajev od 4-13 na vsako šolo. Predlog za odpravo telesne kazni v šoli pa je naletel vkljub opetovanim poizkusom na oster odpor v angleški javnosti, posebno ostro so nastopili proti njemu sami starši.

Razen teh zavodov pa so na Angleškem tudi zasebni zavodi, med temi «boarding schools» in «day schools», ki so včasih specializirani ali verski; nekateri uživajo podporo države, drugi pa niso avtonomni v vsem.

Končno je ustanovila država po vseh velikih mestih množico «day schools» (dnevni šol), ki pa so precej slične našim srednjim šolam in se po večini naslanjajo na notranji ustroj «public schools».

Ker pa je z naraščanjem industrijskih središč narastlo tudi število strok industrijalcev, ki so hoteli obiskovati srednjo šolo, a je bilo število prastarih «public schools» premajhno, da bi jih moglo sprejeti, je pred dobrim stoletjem nastal nov tip buržajske šole, takozvana «proprietary schools», ustanovitev akcijskih družb angleškega kapitala, ki so dosegle pomen «public schools», a se razlikujejo od njih v programih kateri so usmerjeni bolj na praktično stran ter dajejo delovno moč vojski, mornarici in zasebnim podjetjem. Skupno število teh zavodov in starodavnih «public schools» na Angleškem ne presega danes števila 129. Pred 50. leti so nastali tudi dekliški zavodi s posebnimi vzgojnimi, spola primernimi cilji. Nekateri stremijo za izednačenje programov z deškimi zavodi, drugi pa usmerjajo svoje delovanje na žensko plat.

K zaključku tega poglavja naj podamo še nekoliko statistike:

V l. 1898 je znašal na Angleškem strošek za vsakega srednješolca 1 farthing (2½ cent.). V l. 1920-21 je strošek narastel do 30 šterlingov na učenca. V l. 1922-23 je bilo 1048 zavodov, ki jih je država podpirala in tudi nadzorovala; k tem je pristihi še 201 šol nepodpiranih, tedaj samostojnih, ki pa so vendar proglašene kot sposobne. V l. 1914 je znašalo skupno število dijakov 180.507, v l. 1919-20 je poskočilo na 308.372, v l. 1922-23 pa je že doseglo 385.000.

Na Škotskem je bilo l. 1920-21 od države podpiranih in nadzorovanih šol 148 z 108.000 učenci. K tam pa bilo pristihi še vse one šole za manj nadarjene učence, za slepce, pohabljenca i. t. d., ki so posebno v tem delu angleškega imperija posebno narastle in so v vsakem pogledu vzorne. V primer navajamo, da je na Škotskem za 7250 abnormalnih učencev, kar 51 šol.

Glede koedukacije je treba poudariti, da takih srednjih šol na Angleškem ni bilo mnogo. Le proti koncu prošlega stoletja so se precej razširile pod vplivom Amerike in Škotske. Zanimivo je, da v Abbotsholmu obstoja šola (ustanovljena po dr. Reddiè-jū, ki je bil učenec Ruskina) kjer se poučujejo skupno dečki in deklice s sijajnim uspehom do končanega 15. leta.

(Dalje.)

Očito i otvoreno

Naravno je da čovek traži zaklonišča u buri i oluji; opet je sasna prirodno da i junaci pa i nebojše žele si spasiti život i očuvati živu glavu u jarcima, špiljama i drugde kada na njih baca neprijatelj smrtonosne metke i olovo. Ovo je sasna razumljivo i nipošto sramotno, pošto borac time hoće da sačuva svoj život, pa da može, kada mine najveća opasnost, nastaviti borbu većom žestinom no pre. Neće dašto čovek osvedočenja i borbena natura da se sklanja i utiče zakloništu u časovima najveće smrtno pogibelji. Ili ovo iz bojažljivosti pa da ostavi borbu i bojište ostavljajući protivniku

prosto polje, ne, on to čini da u zgodnom hipu najvećeg neprijateljevog nadmoćnog udara reši život od segurne smrti, pa da se iznova baci u vrtlog borbe živ i zdrav, pošto neživ i nezdrav to ne bi mogao. I junaci dakle imaju potpuno pravo i dužnost na život svoj i svoje ideje, za koju neće prestatiti da se bore. I borac dakle mora biti oprezan, pa je stoga njegova opreznost često znak inteligencije, a ne možda strašljivosti i kukavičluka.

Spomenuti čemo i drugi neugodni pojav, na onaj naime, da ropstvo (sužanjstvo) i tiranstvo polagano ali stalno stvaraju podsmuklost i farizejštinu, da odgajaju od slabasnijih ljudi tolike licemerce, kukavičice i zaploinjake, što suu prav nesreća i sramota ljud-

skog civilizovanog društva. Bila bi golama nesreća po kulturu, da su takovi odgajatelji i lučonoše. To bi bio besumljivi znak propadanja, nazadovanja i skorašnjeg moralnog i prosvetnog bankrota.

Mi se učitelji nalazimo u prvom i drugom slučaju: pod utjecajem i pod pritiskom obiju nevolja i pogibelji. Mi moramo biti oprezni te sačuvati živu glavu kad već padaju na nas svakojaki udarci; a u drugu ruku moramo paziti da nas autokratizam i njegove metode skućivanja svake slobode ne izobličiti stvorivši od nas podmukle parasite i nemoralnike, pošto kao takovi ne bismo se mogli zvati učiteljima, a najmanje pionirima prosvete. Takovi kao učitelji bismo se ponizili do nivoa prostih i preprostih sluga, lakeja i prodanih duša.

Sav interes, ljudski, moralni i kulturni, zahteva od nas da sačuvamo svoju slobodu duha odbijajući od sebe navale rastrovanja i gnjilobe, te pogubni upliv tiranove nadmoći, koja vodi do bankrota slobode duha.

Da sebe i svoj «ja» intaktno sačuvamo valja da se duševno jačamo znanjem, te vežbamo u samostalnosti mišljenja a povrh svega **otvorenim radom te javnim nastupanjem**. Sve ovo četvoro jedino kadro je da nam sačuva sveži, slobodni, elastični, impulzivni duh, a nas sačuva od degeneracije, potištenosti i sramotne servilnosti što se protivi ponosu, muževnosti i čovečnosti.

Nema drugog izlaza i sredstva do pobjede svoje individualne slobode, te do izvoštenja svojih ljudskih pravica i ideala nego je to, **da otvoreno i otvorenim kartama radimo, nastupamo i kao ljudi, i kao državljani, a osobito kao službenici i učitelji**. Zar da ovo svoje stanovište dokazujemo? Vrlo lako: Mi kao poštenu osobu i kao još pošteniji stališ ne treba nam išta prikrivati, išta zabašurivati i tajiti u svrhu svojih poštenih, prema tomu javnih i poznatih svojih staleških i građanskih postulata već pridobivenih i priznatih od civilizacije, demokracije i liberalizma. Zar da mi slav. učitelji zatajujemo svoj zahtev na jednakost i jednak postupak? Zar da sakrivamo svoju težnju da nam država omogući život materijalni i moralni dostojan čoveka u doba civilizacije i kulture? Zar da mi zatajimo svoju krv, porod i narod i se javno odrečemo svoja naravnog prava što izvire iz našeg poroda, jezika i svoje narodnosti? Zar opet da zatomimo svoja čustva i ugušimo svoje ideje i ideale svete svakom kulturnom čoveku? Zar mi slav. učitelji da se ustručamo govoriti svojim jezikom i sakrivati svoje težnje da se naša vlastita deca i narodna uče i odgajaju u materinjem jeziku? Zar mi slav. učiteljstvo da se bojimo sastajati se, privatno i javno, u prijateljske i društvene svrhe? — Bojati se, prikrivati, zabašurivati, kriomčariti — sve ove reči i pojmovi bi pokazivali na nešto što ne valja i što nije u suglasju sa zakonom, a protivni se bon-tonu civilizovane družbe. Prikrivati svoje kulturne i staleške težnje značilo bi da nisu takove, da nisu javne, općenite i zakonite, da su nenaravne, nekulturne i nezakonite.

Pisac ovog članka već je morao odgovarati za pravi razlog straha i obzira što ih neki slav. učitelji pokazuju pred oblasnicima u vršenju svojih privatnih, društvenih, staleških i školskih dužnosti. Čemu se bojite? Zašto se sakrivate? Zašto se nas klonite? Zašto ne prijavljivate, svoje sastanke polit. oblasti? Zašto? Kažite mi razlog. Akoprem nije mu bilo teško opravdati taj obzir i strah opozorivši na teror i palice, ipak onaj upit zašto? imade svoj temeljiti razlog. Ako mi naime nešto vršimo

u okviru ustavnosti, ako su naši zahtevi zakoniti, ako je naš rad i poslovanje pošteno i u okviru kulture i pravičnosti, čemu zbilja da se mi ne krademo slobodno i otvoreno? Jer inače mi tako samo kompromitujemo sebe i svoju organizaciju, a ujedno i svoja načela, programe i težnje, za koje mora svaki i zadnji građanin znati i poznati baš radi njihovog izvoštenja i postignuća. Za naše građanske, staleške i kulturne težnje dapače moraju znati sve oblasti, jer ih time propagiramo, a ujedno stvaramo javno mnjenje, bez kojeg stvar ne će krenuti na bolje. Mi dakle moramo zainteresovati službenu i neslužbenu publiku za svoja pitanja u ime njih i u ime naše dobre stvari.

Ako se zamislimo o ovome, morati ćemo priznati, da o javnim stvarima moramo i javno raspravljati bez svakog pridržanja, bez svakog obzira. Poštenu čoveku put je širok i slobodan; čisti i poštenu zahtevi ne treba da se srame pred nikim i pred ničim, a najmanje pred nazadnjaštvom i opskurizmom:

Baš neki obziri daju povod sumnjičenjima svake boje, pak je mnogi našinac naseo zbog svoga straha u javnim stvarima. **Nama učiteljima mnogo to naškodilo, a škodi i našem udruženju**. Jer sakrivanje, moramo priznati, pobudjuje ljubopitnost i sumnju (a ovo osobito iza rata, a potencijalno u našim pokrajinama). Naravno je, da ćemo se zainteresovati za uzrok, da se neko kloni nas i društva, da izbegava neke ličnosti, da hoda u nenavadno doba, da zamišljeno, tajinstveno šeta sam, da sve nešto radi u svoj tajnosti, da mramorkom šuti ili govori zagovetno, nejasno i dvolično. Ovakav čovek će nastradati pre ili posle. Devojka koja se i za toplih dana zaogrnuće kabanicom, pokazuje javno na ono što taji i hoće da prikrije. Mi svojim javnim nastupanjem nasuprot valja da **dokažemo mnogobrojnim slepicama, zlikovcima i nevernicima da stvar što ju zastupamo jest pravedna, zakonita i javna. Mi slav. učitelji nemamo šta tajiti i sakrivati; naša organizacija sve što radi, radi jedino u okviru društvenih pravila te u okviru zakonitosti i ustavnosti**. Naši sastanci i naša zborovanja znamenja su naše iskrenosti, a ujedno i naše težnje za usavršenjem svoje naobrazbe osvedočenje, da u našem znanju leži **velika naša moć**. Mi smo tako skromni i tako idealni da drugo skoro i ne zahtevamo nego slobodu osobnu i društvenu kao izlev naše potrebe do kolegijalnosti i prijateljstva, te kao izraz naše velike težnje za napretkom i zvaničnim usavršenjem. Mi drugih ciljeva nemamo nit poznamo. Mi stoga ne bojimo se **otvoreno** zastupati i braniti svoja kulturna i staleška načela i postulate. Protivštine i njihovi neprijatelji sramote sami sebe, a nama čine čast praveći podjednako reklamu našim težnjama. Sve što dalje, dobra stvar tako zadobiva na terenu. Sve što veća protivština mora probuditi, izazvati tim intenzivnu akciju, protuakciju. Ovo je naravno. A nenaravno bi bilo zatajivati se i kriti pred nasiljem, što bi značilo sakrivati glavu i oči da ne vidiš pred sobom ponor, jureći vlak ili bučnu bujicu. Ovakov mora nastradati i pasti. — Mi nismo ovakovi nit želimo postati. Mi stojimo ponosno na braniku svojih ljudskih i staleških pravica. **Javne su i pravne**. Mi ih ne pokrivamo velom ni suknom. Tu su. Vidite ih. Mi se za nje javno i otvoreno borimo, pobedili ili pali. Ne ćemo sebe ni svoje težnje kompromitovati šutnjom, ni krivudanjem, ni maskiranjem, ni zatajevanjem, — a ni laganjem.

Borimo se otvoreno i otvorenim kartama. Poštenu ljudi nas razumiju.

Iz organizacije

DELEGACIJSKO ZBOROVANJE V GORICI

1. in 2. avgusta 1925.

SPORED:

Sobota 1. avgusta: ob 10. uri sije vseh odsekov, ob 20. uri seja upravnega odbora.

Nedelja 2. avgusta: ob 10. uri delegacijsko zborovanje z dnevnim redom:

1. Otvoritev.
2. Overovljenje delegatov.*)
3. Tajniško poročilo.
4. Blagajniško poročilo.
5. Poročila odsekov:
 - a) organizacijskega,
 - b) Samopomoči,
 - c) izobraževalnega,
 - d) pevskega,
 - e) šolsko-političnega.

6. Volitve: a) Zvezinega vodstva in upravnega odbora, b) treh pregledovalcev računov.

7. Slučajnosti.

VODSTVO.

*) Vsi, ki prejmejo legitimacijo, naj jo prineso s seboj!

Tečaj pri Sv. Luciji se bo vršil od 3.—8. avgusta, ker je veliko udeležencev zadržanih do 31. julija. Vsi prijavljeni udeleženci tečaja morajo biti na mestu 3. avgusta (ponedeljek) najkasneje do 15. ure, da se odkažejo stanovališča.

Prvo predavanje bo že v ponedeljek ob 16. uri.

Ce kdo brez opravičljivega vzroka zamudi, nima vodstvo tečaja nikakršnih dolžnosti do njega.

Goriško učiteljsko društvo je imelo svoje redno zborovanje 2. t. m. Zbralo se nas je samo 51 društvenikov, ker ima kanalsko okrožje ob četrtkih šolo, a solkansko je imelo svojo uradno konferenco.

Predsednik je pozdravil prisotne članice in člane ter poudarjal važnost stanovskih ustanov v naši Zvezi. Ponovno je priporočal reden obisk naših se-

stankov, ker je pri vsakem poučnem strokovno predavanju in ker se s samoizobraževalnim delom dviga stanovska zavest ter pospešujeta razvoj šole in stanu.

Zvezino delegacijsko zborovanje bo v Gorici 1. in 2. avgusta. Udeležiti se ga moramo vsi, da spoznamo uspeh stanovskega prosvetnega dela v tekočem poslovnem letu.

Predsednik je s pozdravnim nagovorom dal besedo predavatelju, pisatelju in bivšemu tovaršu Francetu Bevku, ki je poročal o dramatik v ljudski šoli. Poročevalec je žel zaslužen pohvalo za zanimivo strokovno predavanje in prosimo ga, da priobči ta svoj referat kot podlistek v »Učiteljskem listu».

Živahno podrobno debato o »Šolskih odrih« so razpravljali predavatelj, tovarišica Boštjančič ter tovariši Paljk, Mermolja, Urbančič, Možina in drugi. Sprejel se je končno predlog za bodoče delegacijsko zborovanje: »Zveza ustanovi v svojem delokrogu še odsek za šolske odre.« (Poročevalec tovariš Paljk).

Posebno se je razpravljala misel, kako bi mogla zbrati Zveza fond za razpisovanje denarnih pisateljskih nagrad za najlepše dramatične spise za šolske odre. Ali bi mogli udeležiti to misel pri naši finančni suši?

Priporočala se je udeležba pri počitniškem poučnem tečaju pri Sv. Luciji.

S tem zborovanjem zaključil goriško učiteljstvo svoje letošnje povsem stanovsko samovzgojno in kulturno delo. Prihodnje leto bo imel več zaporednih predavanj tovariš Paljk o vzgoji ženskega naraščanja po končani šolski dobi, o obrnem šolstvu itd. Predsedništvo pričakuje še drugih predavateljev iz stanovskih vrst. Popolnimo svojo samoizobrazbo, da dvignemo naše šolstvo in stanovski ugled! Vesele počitnice!

Pevski zbor. Ker se večina članov pevskega zbora ni izjavila za koncert v Idriji in Opatiji, se bo skušalo nastopiti le o priliki delegacijskega zborovanja (2. avgusta) v goriški okolici.

Feljton

Stano Kosovel: LORD BYRON

Misel na osvetlo je kmalu začela dobivati stvarno obliko. Byron je zasnoval satiro, v kateri si je hotel privoščiti vse svoje nasprotnike. Delal je noč in dan, vstajal ponoči, skrival se podnevi, če mu je prišla na misel puščica, ki bi lahko ranila zasovražen krog.

Najlutejši napadi so veljali Jeffreyu, duševnemu voditelju Edinburžanov. Z orožjem težkega kalibra se je pesnik spravljal tudi nad lorda Hollanda in njegovo ženo, lady Hollandovo. Dvojica je tvorila družabno središče Edinburžanov. Pisatelji, proti katerim je Byron potegnil rapir, pa so bili: Scott, Southey, Wordsworth in Coleridge. S spoštovanjem je omenjal samo trojico: Crabbeja, Rogersa in Gifforda.

Satira je bila naslovljena »Angleški bardi in škotski recenzenti«. Byron jo je pisal po vzoru Popeja, ki je bil zelo čislani poet tedanjega časa. Založnik Dallas je napravil s knjigo sijajno kupčijo: ljudje so se trgali zanjo in Dallas je bil ves navdušen za pesnika. Može, katere je Byron ožigosal za otročaje, so se čutili prizadeti; uspeh je bil torej dosežen. A polagoma je pesnik spoznal, da je nekaterim napravil krivico: Mooreja in Scotta je napadel brez vzroka. Opravičeval se jima ni radi tega, pač pa je navezal z njima prijateljske stike. Enako je storil tudi z Jeffreyem, z lordom in lady Hollandovo.

»Jaz sam proti vsem!« je bilo geslo Byronove satire. S tem, da se je postavil nekaterim po robu, je obrnil njihovo mišljenje v svoj prid in si jih je pridobil za prijatelje.

Pesnikovo življenje je v tej dobi precej romantično. Vse karte je stavil Byron na ženske, na vino in na igro. Za vse to je bil izredno hitro sprejemljiv, a vsega se je tudi kmalu naveličal. Njegova strastvenost je bila izredno koncentrirana. Za eno samo čašo napoja ljubezni, vina ali igre bi bil trenutno dal vse, kar je imel.

In vendar mu to ni prinašalo veselja. Bolj in bolj se je pogrezal vase. Za ženska srca, ki so se mu tako približevala, se ni vnmel. Jeli se ga je lotevati pesimizem. Njegova podoba mu je začela temneti pred lastnimi očmi.

L. 1809. se je preselil v London. Zavzel je mesto v zbornici lordov. Ceremonija se je izvršila brez sijaja. Byrona je togotilo, da se zanj ne zmeni nihče. Sedel je za par trenutkov med opozicijonci in se nato jezen odstranil. Spoznal je, da ne bo našel v politiki torišča za udeleževanje. Ljuto je izjavil: »Zdaj, ko sem zaznamoval svoje mesto, pojdem v tujino.« Mož-beseda je kmalu izpolnil obljubo, ki je imela v njegovih očeh pomen grožnje. Odpotoval je iz Londona dne 16. junija 1809.

III.

»Kdor pozna samo svojo domovino, ne utegne nikoli presojati ljudi s svobodnega vidika; kar znamo, smo se naučili iz lastne izkušnje, in ne iz

knjig; nobena stvar ni tako poučna kot opazovanje predmeta samega. To resnico je zapisal Byron v nekem zasebnem pismu l. 1808.

Pesnika je spremljal na potovanju Hubhouse. Izkrčala sta se 6. julija v Lizboni. Posetila sta Seviljo, Cadix in Gibraltar.

Na Španskem niso Byrona niti najmanj zanimali zgodovinski spomeniki. Pozornost je obračal samo Špankam, ki so ga zadivljale s svojo lepoto. V Cadixu je norel za ženskami. Gibraltar pa mu je bil, kakor slehernemu Angležu, »preklet kraj«. Vendar se je v pesniku začelo buditi zanimanje za politične odnose med veliko Britanijo in Španijo. Zanimala ga je zlasti angleška zmaga pri Madridu, kjer je obležalo nad 500 Angležev na bojišču.

Iz Španije ga je peljala pot na Malto. Sedaj je bil dovolj daleč od domovine, da bi lahko mislil nanjo; a tega ni storil. Pri srcu mu ni bila niti Anglija, niti Škotska, marveč tišno Ženevsko jezero v Švici in pa grški Arhipelag.

Na Malti se je pesnik seznanil z mrs. Spencer Smithovo, hčerko bivšega avstrijskega poslanika v Carigradu in ženo angleškega poslanika v Stuttgartu. Spencer se je vračala domov na Angleško.

Napoleon je zasledoval to damo iz političnih vzrokov. Spencer je bila krasna in jedva 25 let stara. Byrona je očarala. Sklenila sta nežno prijateljstvo, o katerem pričajo mnoge Byronove pesmi iz tedanje dobe.

Z Malte se je pesnik odpravil preko zapadnega grškega ozemlja v Albanijo. Janina je napravila nanj silen vtis. Zdela se mu je tisočkrat lepša kakor Atene. V Tepeleniju poleg Janine se je pesnik javil pri Ali-paši. Paša je bil okrut in divji človek. Sprejel je Byrona v avdijenci, ki se je vršila stojé. Byronu je laskalo posebno to, kar je slišal iz Ali-pašinih ust: da je spoznal njegovo (Byronovo) plemenito pokolenje po majhnih ušesih, belih rokah in kodrastih laseh. Turški poveljnik nad albanskim teritorijem je izkazoval Byronu ves čas njegovega bivanja v Janini izredne ljubeznivosti: pošiljal mu je večkrat dnevno mandljav, slaščic in sladoleda, kar je okrutnikovo veljavo v pesnikoveh očeh še bolj povzdignilo.

Byron je hotel na pot po Albaniji Ali-paša mu je določil spremstvo in romanje se je začelo. Na tem potovanju je Byron zbolel; dobil je mrzlico. Spremljevalci, drugače napol divjaki, so svojega gospoda tako vzljubili, da so grozili zdravniku s smrtjo, če jim ne ozdravi pesnika. Zdravnik se je tega prestrašil in pobegnil.

Bogati motivi Orijenta so pesnikovo fantazijo močno oplodili. V Janini je Byron dne 31. oktobra 1809. začel prvi spev »Childa (Viteza) Harolda«. Končal ga je 30. decembra v Atenah. V »Romanju viteza Harolda« je dal izraza vsemu, kar je sam doživel in videl. Popisal je tudi sceno, ko trgajo psi meso z mrljica. Drugi spev svojega dela je dovršil Byron v Smirni 8. maja 1810. Za historični Carigrad ni imel zmisla; dajal je prednost slikovitemu Carigradu. V Atenah je nastala satira »Prekletstvo Mineve«. Byron je namreč menil, da mu najbolj prija ta panoga v literaturi. Seveda se je temeljito motil.

V Orijentu je dobil Byron nagib za pesnitev »Džavr«. V Pireju je naletel ob neki priložnosti na krdele janičarjev, ki so nesli v vreči zašito deklico ter jo hoteli vreči v morje, ker je grešila z nekim kristjanom. Povprašal je, čemu tako stroga kazen, ter se je z revolverjem v roki uprl izvršitvi krute sodbe. Prisilil je četo, da se je vrnila in šla z njim v Ago, kjer je odšel dogovorjeno vsoto denarja za odkupnino nesrečnice. Pozneje je poslal deklico v Tebe, kjer ji je preskrbel službo.

Byron je hotel svoje potovanje nadaljevati ter ga raztegniti vsaj na Afriko, t. j. Egipt. Ker pa ni mogel spraviti skupaj potrebnega denarja, je bil pismoran upustiti načrt. Koncem februarja 1810. je še mislil, da bo mogel nadaljevati potovanje, toda že par mesecev nato ga srečamo zopet na Malti, kjer ga muči tercijska groznica. Junija se vkrca na ladjo in prve dni julija se vrne na Angleško.

Kmalu po Byronovem povratku je položila bolezen pesnikovo mater na smrtno posteljo. Mati se je za sinove odsotnosti venomer bala, da ne bi umrla v njegovi nenavzočnosti. 1. aprila 1811. jo je zadela kap. Razburila se je preveč radi nekega računa za tapetniško delo.

Udarec je bil za Byrona neverjetno težak. Pigo-tovim je pesnik pisal: »Še le sedaj razumem, da je mogoče imeti samo eno mater«. Tulil je od bolečine in pravil, da je šele ob materini smrti spoznal, da mu je smrt pokosila najboljšo prijateljico.

Byron je bil v tej dobi kot pesnik že znan mož. Založnik Dallas ga je takoj po prihodu v domovino vprašal, če je kaj prinesel s potovanja. Pesnik mu je omenil »Migljaje iz Horaca«, zamolčal pa je »Childa Harolda«, ki ga je kmalu nato ovenčal z lovorom nevenljive slave.

(Dalje.)

ELIN PELIN:

Učiteljeva duša

(Po bugarskem izvirniku).

Učitelj Krivešole je bil na smrt bolan. Obraz mu je bledel dan za dnem, telo se sušilo, oči so strahotno žarele. V prsa se mu je bil vsedel suh kašelj; trgal ga je neusmiljeno in hotel siloma iz njih, a ni šlo. Pod večer se je ubogi učitelj trudno opotekal iz šole, postal pri vsakem dvajsetem koraku in kašljal.

Takrat so kmetje dejali: »Lepe deske žaga tu naš učenik! Kmalu mu bo treba zbiti krsto iz njih.« »Ta prokleta šola, ta svinjski hlev mu je snedel zdravje.«

In je bila šola v resnici še slabša od svinjskega hleva. Bila je nizka, ozka, z ilovnatim podom, majhnimi okni in zijajočimi vratmi. Soba pa je bila umazana, prenapolnjena — otroci so v smrdečem zraku komaj dihali. Tu se je moral učitelj ubijati leto in dan, njegova šibka prsa so srkala prah in bolezni vse vasi.

In nekega lepega dne, ob koncu šolskega leta, se je vrnil učitelj domov, legel je in umrl; tako lahka je bila njegova smrt, kakor je bilo težko njegovo življenje. Seveda: vsi moramo enkrat umreti!

Duša ubogega učitelja se je izmuznila iz suhega telesa, sedla na hišni prag in je čakala. Sli so morali priti, da jo odpeljejo — v nebena ali pekel — kamorkoli. Čakala je dolgo zaman; nikogar ni bilo pönjo.

»Kakšno gospodarstvo je neki to?« je končno zamomljala; »kaj naj obsedim tu na cesti kot strašilo? Hvala lepa, se pa raje vrnem nazaj.«

Ali, ki jo zagledala mrtvo, izsušeno telo, ki jo je še pred kratkim oklepalo, jo je minilo hkratu vse veselje do pozemeljskega življenja. Da bi spet romala od vasi do vasi? Imela spet opraviti z upniki in skopuhi? S smradom in mrazom? — Streslo jo je, ko je na to mislila.

»To je peklensko zamišljena nesramnost, me uki-niti sem, da moram vohati smrad razpadajočega telesa! Že sam pogled nanj — kako se je po tleh pretegnilo! In to nesrečno motovilo, me je skozi dolga leta vleklo po svetu in je živelo od mojih sanj in idealov...! Ne, sita sem tega. Jaz smem zahtevati in zahtevam, da grem na drugi svet — to se mi je tisočkrat obljubilo, in sedaj hočem, da se obljube izpolnijo — ali pa bom pisala žgoče pritožbe v časopise.« Uboga duša se je tresla jeze in mraza — saj je bila zima. Zmrzli sneg je pokrival zemljo naokrog. Siva gosta megla je ležala na

njem. Drevje je pokalo pod ivjem. Nikjer ni bilo nič živega.

A glej, tam, odnekod iz megle sta stopila dva brza potnika. Prvi je tekel — drugi pa hitel za njim, da se je za obema kadil beli sneg.

«Za Boga,» je mislila duša in se splasila, «menda ni šolski nadzornik to? Če me danes, ko je delovni dan, ne najde v šolski sobi? — Kaj potem? »Kje je učitelj?« se bo glasilo. »Umr! je. — »Kako umrl? — Ne da bi počakal na dovoljenje pristojnih oblasti?« — No, hvala! Opomin — kazen — odpuščenje... Toda, res: jaz sem mrtva; šolski nadzornik me nič več ne briga.»

S tem se je duša pomirila, si opomogla od strahu — in že sta stala oba potnika pred njo.

Popotnika — angel in hudič. Težko sta sopla od hitre hoje. Učitelj je urezal kisel obraz.

«Odpusti, dragi prijatelj,» je začel hudič prostodušno in prijazno, «zamudila sva nekoliko. Moj tovariš angel je tega kriv. Menil je, da so duše učiteljev že vajene trpljenja. Mnogo je takih, ki imajo manj potrpljenja kot učitelji — n. pr. visoki uradniki, vidiš, ki bi nama zamerili, če bi jih hitro ne postregla.» Tako je menil. «Pojdiva tedaj poprej po visoke uradnike. Dobro, sem odvrnil, pa pojdiva! — In tako si revež moral čakati.»

Hudič si je mel zmrzle šape in se smejal. Duša mu ni mogla zameriti.

Prijeten mladenič je hudič, si je mislila. Pa ga rišejo z repom in rogmi — in kaj vem še kako. Tako je mislila in rekla na glas: «Nobene zamere, ne — Zelo me veseli, da sem se spoznal s teboj.» In mu je segla zaupljivo v šapo.

«O, midva se že poznavata,» je odvrnil hudič in krepko stisnil roko. «No, kako gre kaj? Dobro? No, to je lepo. Ali kadiš? »Ponudil je cigaretno dozo in še zraven prst — tako le za prižiganje; vse veselo in brezskrbno. Od vse te prijaznosti je bila učiteljeva duša kar omamljena. Ko jo je vsakdo v svetu le trdo hruliti!

Angel pa je stal ob strani z zaprtimi perotmi; pristopil je in dejal z resnim glasom: «Človek, ne daj se zapeljati! Trdo, ukazujoče je zaklical in gledal strogo — prav kakor šolski nadzornik.

Hudičeva ljubeznivost je dušo ojunačila. — «Oho! je odvrnila. «Oho! Gospod angel! Prosim, nekoliko več vljudnosti! Nisem mladič, ampak že dovolj odrasel.»

«Tu ga imaš, glej,» se je rezal hudič in kazal na tovariša. «Ta se pa drži; misli, da je božji poslanec. Pa je le lakaj — poln ponosa svojega rodu. Od zgoraj ga tišči — pa pritiska sam navzdol. Ta sorta, nesvobodna in brez časti, ne spoštuje drugih svobode in časti.» Tako je rekel hudič in še menil: «Kar pojdiva! Sedi mi na perotnic!»

«Stoj,» je zapovedal angel z vzvišenim glasom. «Ta uboga duša ni še tvoja. Satan! Mnogo je pretrpela — morda je med izvoljenimi. Treba je preiskati njen račun krivde — če ne spada med pravičnike.»

«Res, gospoda, mnogo sem pretrpela,» je vzdihnila duša. «Seveda! Vem, da si mnogo trpela,» je odvrnil hudič. «A kaj zato? Ljudje ste res zabiti. Kaj pa imate

od svojega trpljenja? Hvalite se s čim drugim! Povej, kaj si dobil, kaj si premagal? Kaj si dosegel s svojo močjo, z delom svoje volje?»

Uboga duša ni kar nič slišala. Jokala je: «Strašne reči sem pretrpela. Pa mi pride še angel s svojim računom o krivdi... Samo računi, obračuni... i tu. Človek umrje, da bi se tega rešil — pa jih spet tu najde.»

Angel je dobro zrl v svoje poslovne bukve — zaprl jih je in siknil kot čemerna učiteljica: «Ti učitelj, si bil pravičen človek n ti jaz ukazujem, da greš zmenoj v nebesa!»

«Ukazuješ! Tako!» se je rogala duša. «Glas te izdaja, da si policaj. Jaz sovražim policaje.»

«Ti si pripraven za božja nebesa in moraš z menoj.» Pa se je hudič pomešal v besedo: «Kaj dajejo nebesa lepega, da hočete z njimi ljudi motiti?»

«Naš paradiz izpolnjuje vse želje: po njem se cedita med in mleko — v njem sta jasnost in radost. Kdo stopi vanj, postane vseveden — tam ni nobenih skrivnosti za človeški um.»

«Le poslušaj ga, učitelj! Z medom iz mlekom te bo požrl. Med in mleko — hotelska pojedina. In vse skrivnosti se ti odprejo... Kot da bi imeli katere! Skoraj vse so v leksikonu — Moj ljubi angel! Človeška duša je bolj ponosna, kot menite vi v nebesih. Duša ne mara razodetja — sama si hoče priboriti resnico; hoče temo, da jo sama razvetli; hoče boja, da ne segnje in oplesni. Vi v nebesih ne veste še, kaj je plésen... Povočaj le enkrat starega profesorja in boš spoznal!»

Hudič je prestopal od mraza, bil z rokama ob telo in žvižgal.

«Nestrpna sta,» je dejal učitelj. «Mene tudi zebe.» «Kakor vse filozofe,» je odvrnil hudič in pomežiknil zvito proti angelu. Angela so zalile solze. «Pritožil se bom spet pri ljubem Bogu. Boš že videl. S svojo neumno filozofijo si že mnogim dušam zmešal pamet.»

«Tu ga imaš lakaj!» se je jezil hudič. «Vedno služi gospodu, mu poje slave in — denuncira. To pa zna, da. Če jim pa le nekaj resnice poveš, pa že tulijo.»

«Hudič je žvižgal in se grohotal.

«Jaz, moj dragi,» je dejal in potrkal angelu na rame, «jaz ne tožim nikogar in nihče se meni ne pritožuje. Jaz sem svoj gospod — in sam svoj sluga. Svoboden kot veter.»

In se je obrnil k duši: «Pusti sentimentalnega angela in pojdi z menoj.»

«Bom pri vas res svoboden kot veter?»

«To je naš princip: Svoboda — vsem. Po zaslugi angelov je postal svet poln nesreče in hlapčevstva.»

«Smem li pri vas imeti sam svoje mnenje? Smem govoriti, kar hočem?» je zaklicala duša, vsa iz sebe od sreče. «Ali bom smela celo opozicionalno voliti in brati prepovedane časopise?»

«Seveda — vselej!»

«Naprejš!» je vzkliknil učitelj. «Požuriva sel.»

«Stoj, nesrečnik! Ti si izvoljen, ti si pravičen. Ne daj se zapeljati,» je svaril angel.

Učitelj pa ni nič več slišal. Skočil je bil hudiču na peroti in je letel v vsemirje veselo kot veter.

Razno

Iz amerikanskega vzgojstva. Amerikansko šolstvo se razlikuje v upravi precej močno od našega: gmotna podpora s strani države in s strani privatnikov je jako izdatna, osobito na univerzah, a zato si prilasčajo oblasti in privatniki tudi mnogo večjo ingerenco na šolo. Tako je n. pr. delovna smer na univerzah jako natančno določena; profesor ne sme po obstoječem družabnem redu nič tipati. Vzgoja je usmerjena izrazito praktično; absolvent mora biti dobro porabna meč. Univerze so urejene večinoma v obliki «colleges» (koležev), t. j. nekakih internatov, deljenih po spolih. V takih koležih so okusno urejene sobe za študij in za počitek, z debelimi preprogami in mehkiimi klubovimi stoli, z velikimi mizami in dobro razsvetljavo, prvovrstne znanstvene biblioteke, krasni nasadi, športni prostori vseh vrst, plavalni bazeni, soba za glasbo i. dr. Tu notri prežive sinovi in hčere bogatih starišev mnogo

let, izredno mnogo pa je vmes tudi študentov. Za življenje zunaj koleža se brigajo malo in jih tudi nihče ne navaša, da bi ga spoznavali; glavno je, da se telesno utrde in si prilaste predpisane doze znanja. Samo en kolež je naša pisateljica na svojem potovanju, ki se bistveno razlikuje od drugih: Antioch College v državi Ohio. To je mali kolež, obsega krog 600 dečkov in deklic. Delovanje je tu zgrajeno na najširši vzgojni podlagi: svoje gojence uvaja v resno fizično delo na polju in v tovarnah, jim odpira pogled za socialna vprašanja — največ na podlagi praktičnega življenja — in jim skuša zbujati filozofski čut. Nedvomno je ta mladina usposobljena za življenje mnogo bolj kot ona iz drugih koležev, to tembolj, ker se sama zdrži in že tu spozna resnost življenja. Prav ta gmotna neodvisnost omogoča koležu, da hodi svoja pota. V Ameriki se najjasneje opaža razjedajoči strup civilizacije; duša je v veliki nevarnosti, da postane plen blazno tekmujoče, brezdušne teh-

nike in «ednozveličavnega» denarja. Ali bo Evropa, ki je tudi že okužena, mogla zaježiti ta val? (N. E. 11/1924.)

Pognojena tla. Kdor še ne ve, kaj je reforma eks-celence Gentileja, naj bere slavonspev, ki ga je objavil neki pedagog Lucaroni v časopisu «Tecnica scolastica». Priobčujemo nekaj odstavkov:

Bila je potrebna nova šola, in evo je. Toda proti njej so stari učitelji stare šole, ki ji je danes naložena neodvnljiva dolžnost (naj bo blagoslovljen ta danes): prenoviti se. Včerajšnji vzgojitelji so bili preobloženi s težkim bremenom tradicij, ki ga je treba vreči proč, vsega, pogumno. V novo šolo je mogoče vstopiti le nag, enostaven, z dušo, rešeno vseh predsodkov, vseh teorij, z eno samo vročo željo: «živeti. (Na)brže imenitno in sicer od frazl)

Ni več gruč malih upornikov, ki jih je treba krotiti, ampak mala življenja, ki pridejo v šolo, so nič in vse, in bodo jutri, odhajajoč, prav tako nič in vse, toda bolj trden nič in vse, bolj zavesten, močnejši, vedno celoten, vedno isti. (Gospod Lucaroni gotovo ve, kaj je to nič in vse.)

Nas vse je obvladoval nesrečni tradicionalni predsodek, da mora šola učiti, to je dati znanje, ustvariti domišljave doktorčke; in današnja šola ne zahteva drugega kot to: učiti se naučiti! Zakaj znanje se ne da, se pridobi; zakaj duh se ne napolni, se ustvari; ustvari sam sebe(!) in svoje znanje, sebe in svoj svet, svobodno, spontano, neprisilno, ubogajoč večni zakon, ki ga vlada in ki je osnova vsakršne njegove bodočnosti: svoboda!

Vzgajati ni več poklic (ne bi smelo biti nikdar), ni več znanost, morda ni niti umetnost, zakaj pred vsem in nad vsem je proslavljanje življenja.

Toda živeti je boljati se, vzgajati se, držati si vedno samega sebe pred očmi, bdeti nad seboj, kritizirati se, nikdar biti sit, nikdar zadovoljen lastne duhovne popolnosti, kar je stalno delo vsakega dneva, vsake ure. (Izvemši gospoda, ki te stvari razlaga.)

Naj nam pomaga ljubezen, vera, navdušenje in bomo mogli vresničiti to nebeško nalogo. —

Dostavil bi: Ridi, pagliaccio! — če ne bi vedeli, da je reforma Gentileja dobrodošla tisočim in tisočim, da od nje živijo. Menda se še nikdar nikjer ni ponižal noben idealizem tako nizko v blato materialističnega izrabljanja kakor Gentilejev. Filozof je našel pognojena tla....

Pozornost do učiteljstva. V št. Petru na Krasu so slovesno razvili prapor tamkajšnje sekcije fašistovske polit. stranke. Po slavnosti smo čitali v «Piccolu», da se razvita niso udeležile šempeterske slov. učiteljice, dasi so bile objavljene, med tem ko se je udeležilo slavnosti vse italijansko učiteljstvo iz okrožja. Dopis je bil tako sestavljen, kakor da je slov. učiteljstvo demonstrativno bojkotiralo vso slavnost (kar ima — omenjeno mimogrede — pri vladajočih razmerah lahko resne posledice za... bojkotovce).

Izkazalo pa se je, na srečo prizadetih, da je bila stvar precej drugačna. K slavnosti sta bili vabljeni izmed šempeterskega učiteljstva le italij. učiteljica in voditeljica šole gca. Franja Vilhar. Obe sta se udeležili in skrbeli, da se udeleži slavnosti tudi šolska mladina. A med tem, ko so druge dame bile vabljene na slavnostno tribuno, se na tovrsto Vilharjevo nihče ni spomnil. Bila je prezrta, povrhu pa še napadena v listih. Poročanje v listih je značilno: «Piccolo» je objavil laž, da je bilo slov. učiteljstvo vabljeno, a se ni udeležilo slavnosti. To pomenja, da je učiteljstvo posebno na vidiku in da uživa posebne simpatije. Krivico je skušal «Pic-

colo» popraviti s tem, da je objavil 6. t. m. nekaj popravka, o katerem pa dvomimo, da bi ga bil poslal oni, ki je postregel uredništvu s prvini, zlobno tendencioznim poročilom.

Tržaškemu učiteljstvu. Opozarjamo, da velja razpis natečaja za 1925-1927 tudi za tržaško učiteljstvo, ki naj torej vložijo prošnje po navodilih v eni prejšnjih številka našega lista.

Slovenska berila za osnovne šole. Od ministrstva definitivno odobrena so sledeča slov. berila:

«Moje prvo berilo» (abecednik), sestavil Wider. Založništvo Trevisini ima že od lani definitivno aprobacijo.

Konec letošnjega šol. leta pa sta prejeli definitivno odobrenje:

«Drugo berilo», sestavila Ferdo Kleinmayr in Hinko Medič.

«Tretje berilo», sestavila Ferdo Kleinmayr in Ivan Danev.

Obe ti berili sta predelana izdaja prejšnjih ter se dobe v založništvu «La Editoriale Libreria» (Trst, via Giotto 10) v poljubni množini že z začetkom prih. šol. leta.

Razna druga «slovenska» berila letos niso odobrena; rabili bomo tedaj gorenje tri, in sicer «Tretje» tudi v četrtem razredu, ker drugega nimamo na razpolago.

Za kroniko beležimo zanimivo vest, da je Kleinmayr-Medičovo «Drugo berilo» s to aprobacijo že — v četrtič odobreno, «Tretje berilo» pa že v tretjič. To je pač znamenje, kako so kritiki ti berili prav temeljito reševali in upamo, da sta zdaj za delj časa vendarle prerezetani, da ne bo radi njih takega beganja in vznemirjenja kakor v pravkar minulem šol. letu.

Opomba uredništva: Odobrujejo se berila za one razrede, ki so poitaljanščeni, med tem ko so višji razredi brez slov. učnih knjig. Razni did. ravnatelji, ki jim je na srcu šolski napredek, seveda tudi odobrenih beril ne puste rabiti.

Poziv. Tov. Stubel bi rad dal na prezračje proti primerni odškodnini za čas počitnic svojo 11-letno hčerko.

Cen. tov., ki bi mu šel (šla) na roko, naj se blagovoli oglasiti na naslov: Ad. S. Trst, Scorcola-S. Pietro 62. — Kdor ima dober namen, naj piše takoj — še danes —, da ne pozabi.

POVERJENIKOM «NOVEGA RODA».

Opozarjamo Vas ponovno, da je obstoj lista odvisen od rednega plačevanja naročnine. Peti letnik je končan, vendar nekateri še ne poravnajo dolžnih vsot. Kakšen naj bo potem red v upravi?

Kdor ne plača pravočasno, navadno ne plača potem več, dokler se dolg ne izterja odvetniškim potom. Poravnajte zastanke ob koncu šolskega leta, saj vsak ve, koliko zvezkov je prejemal.

Denar, ki se pošlje po nakaznici, je nasloviti na ime upravnika, Sv. Ivan pri Trstu (Casella postale).

TOLMINSKO, VIPAVSKO IN GORIŠKO UČITELJSTVO naj pospešuje počitniško akcijo za tržaško ubožno deco šentjakobske in okoliških šol. Plemenito je to delo za zdravje naše mladine in prepričani smo, da je v Gorah na Vipavskem in v goriški okolici mnogo rodoljubov, ki bi sprejeli pridnega otroka iz Trsta v brezplačno počitniško oskrbo. Tovarišice in tovariši, sodelujmo pri tem človekoljubnem delu!